

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno a příjmení studenta/-tky: Bc. Martina Pustková

Název práce: Screening vývojové úrovně gramotnostních dovedností v předškolním věku: MiniMABEL

Oponent práce: PhDr. Miroslava Nováková Schöffelová, Ph.D.

1. Formální a jazyková stránka práce

Po formální stránce práce splňuje požadavky. Jazyk je kultivovaný a odborný, pro magisterský stupeň až nevídaně. Autorce bych jen pro další práce doporučila v odborném textu neužívat formulace hodící se spíše do krásné literatury (noření se do hlubin či potomek testu s vlastním tělem a ústrojím...).

2. Teoretické uvedení do problematiky

Teoretická část je velmi odborně zpracována a svědčí o pečlivém nastudování kvalitních domácích i zahraničních textů. Práce se zdroji je na výborné úrovni; autorka je propojuje, komparuje a každá část je relevantní ke zkoumané problematice. Očekávala bych (s ohledem na vysokou kvalitu práce) širší pohled na problematiku pregramotnosti a gramotnosti, než je přístup skupiny kolem Caravolas, a lepší argumentaci pro zvolený přístup. Takové zpracování by však odpovídalo vyššímu stupni studia. Drobná výtka: pozor na pojmy gramotnost (pregramotnost) vs. gramatika (pregramatika) – jsou v textu zaměňovány. Méně zdařilá je část 3.2. o screeningových nástrojích. Není jasné, proč autorka uvádí konkrétní nástroje (MATERS, DOVYKO aj.) bez uvedení, čeho se týkají. DOVYKO například neměří pregramotnostní dovednosti, jak je autorka chápe. Tato podkapitola postrádá jasnou vazbu na zbytek textu a není jasné, proč tam je.

3. Metodologie:

Metodologická část je zpracována výborně, podrobně a jasně. Některé pasáže popisu procesu jsou však až zbytečně detailní (např. použití zvýrazňovačů, desek či přesný popis fontu a jeho změn). Některé detailní informace jsou dokonce na škodu – čtenář nepotřebuje (a nemá) vědět, jak přesně je tvořen jmenný kód dítěte.

Grafické znázornění vzorku je vynikající, jasně ukazuje, proč a kolik dětí bylo vyloučeno a jaký byl výsledný vzorek. ***Zajímá mě zacházení s dětmi s OŠD. Byly ve vzorku? Kolik jich bylo? Jak bylo ošetřeno, že se nejedná o děti s deficitem? Bylo zkoumáno, proč jim byl OŠD udělen?***

Propracovanost celého použitého nástroje je na vynikající úrovni, ačkoliv to není jen zásluhou Martiny. Oceňuji všechny úpravy slabých stránek nástroje MABEL, jako zařazení velkých i malých písmen při testu čtení, parciální skórování nesprávné orientace písmene v testu psaní, a započítání znalosti písmene bez ohledu na to, zda jde o letter name či letter sound.¹

4. Výsledky

---

¹ Pozor na autorství ilustrací, pokud půjde do vydání – v pilotní verzi byly použity obrázky, které byly původně vytvořeny za účelem použití v BDTJ, nutno ověřit ve smlouvě možnost použití jinde.

Celkově je výsledková část jasným ukazatelem erudovanosti studentky v práci s daty a ukazuje vynikající porozumění psychometrie a dobré zvládnutí základních statistických metod. Interpretace výsledků jsou též na vysoké úrovni, obzvláště části týkající se položkových analýz a jejich interpretace.

K výsledkům mám 2 otázky do diskuse u obhajoby:

Neuvažovali jste vzhledem ke stropovému efektu u izolace hlásek o zařazení 5x počáteční CCVC a 10x koncová (CVC i CVCC?), což by možná vylepšilo distribuci výsledků?

Jaká bude další práce s testem čtení? Vypadá to, že pro účel screeningu rizika v MŠ je zbytečný. Bude tam ponechán? S jakým cílem a jakou úpravou?

Nyní přeci jen pár podnětů ke kritice či diskusi:

Nesouhlasím s tvrzením ze str. 86 „vzorek je dostatečný pro normativní využití“... „odráží realitu distribuce výkonů předškolních dětí“. Toto tvrzení není pravdivé. Vzorek ze dvou mateřských škol v Praze je nereprezentativní. Tyto školky mohou být specifické ve složení personálu a rodičů, a nevíme, jak se tam pracuje (co když se systematicky věnují rozvoji FU či poznání písmen?).

Nesouhlasím s návrhy na interpretace v tabulkách (str. 91 a 92). Je třeba být opatrnější – u testů na znalost písmen bych nepoužívala „ohroženo rizikem“ a „potřebuje cílenou podporu“, což může vyvolat obavy. Neznalost písmen před školou nemusí nutně znamenat riziko, pokud je dobré FU a jazykový vývoj. Někteří rodiče a učitelé v MŠ považují znalost písmen za dovednost, která do MŠ nepatří. Doporučuji zjemnit formulaci, podobně jako u čtení (např. dovednost si ještě neosvojilo). Rizikové a kritické kategorie lze spojit a formulaci zjemnit ve směru rizikové populace.

Autorka nedoporučuje hodnocení testu jako celku, protože se body nedají sčítat. To není relevantní argument; posouzení testu jako celku je na místě. Lze navrhnout kategorie před vyslovením ostrých formulací jako „dítě je ohroženo a potřebuje cílenou podporu, navštivte odborníka“ – např. kritérium, že dítě je v červené zóně v určitém počtu testů z 5 administrovaných. Hodnocení subtestů odděleně nedává smysl.

Vyhodnocení a interpretace musejí být v případě miniMABEL jasně formulované, právě proto, že se nebude jednat o odborníky na psychologickou diagnostiku. Pedagogové mohou (ve vsí úctě) formulace používat doslova, proto je nutné jim dát jasná vodítka a být opatrný ve formulacích.

5. Závěr:

Nejdříve kritika: Kapitoly jsou uvedeny a shrnuty, což může být čtenářsky přívětivé, ale zde jde o příliš časté detailní opakování, co bude předmětem dalšího textu a po něm zase shrnutí, co v textu bylo. V takové míře to působí již trochu otravně a snižuje čtenářovu kompetenci text číst.

Celkově je práce vynikajícím počinem - vidím obrovský přínos nejen v práci studentky, ale celého týmu MABEL při tvorbě tak hodnotného a potřebného materiálu, který v ČR dosud pro pedagogy neexistuje, a přesto je naprosto klíčový. Myslím, že by měl být součástí

screeningových metod při testování školní zralosti, kde se stále často používá pouze Jiráskův test. Bylo by ještě lepší, pokud bude k dispozici přímo učitelkám.

Ráda budu nástroj propagovat mezi uživateli metodiky Elkonin, pro které může sloužit jako vynikající kontrola, jak dobře připravili své předškoláky na čtení a psaní v rámci intervence. Pokud se navíc podaří dokončit dlouho připravovaný screening pro děti na začátku předškolního ročníku pro včasnou intervenci a dorovnání deficitů pro možnost včasného zaškolení (miniMABEL na začátku roku by byl příliš těžký), posune se předškolní vzdělávání o významný krok vpřed.

Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

V Praze dne 7. 6. 2024

PhDr. Miroslava Nováková Schöffelová Ph.D.